

DUNĂNTUL

DUNÁNTÚL

JELENKOR—MAGVETŐ

PÉCS 1967

CSORBA GYÖZŐ

ARS POETICA

Kimondani kimondani –
Ismerni kell a rejtezőket
A köddel együtt eltűnnek a rémek
Miért örülnek szörnyeimnek?
Minek botránkoznak meg értük?
A saját szörnyeikre néznek
A pokol korhoz kötött Újra újra
alá kell szállni ellene
Fekete szavak szárnyán kél a nap.

A TESTEMHEZ

Sót és epét tettél a számba: páratlan markod
páros vagy sokszoros mérgeket rejtett.
Más voltál, mint a többi kétlábú: elkanyargott
útjuktól útag, s fortyogó szegyenbe ejtett,
szegyenbe, amely büntelen csikart, mint nagy betegség,
holott szerény erőmmel ember akartam lenni,
s akartam, hogy szegény hibád elvégre tessék,
s én is fehér zászlóval akartam hozzád menni,
kivel szép éveimben olyan vadul csatáztam,
mert árulónak hittem, aki pokolra csábít,
kivel sokat csatáztam, s míg könnyeimben áztam,
nem vettem észre mélyre süllyedt csodáit. –
Sót és epét tettél a számba: most borral, tiszta mézzel
kínálgatsz egyre-másra: mögöttem, érdekemben
szövetkeztél egy békés, fegyvertelen vitézzel:
biztos derűvel állok ijesztőimmal szemben,
s kihez úgy véltem: hullok, úgy látom: emelődtem,
– fehér karok emeltek, s okos, mozgékony ujjak
futják be tájait, bontják előttem
burkolt szépségeit. – De új vagy! ó, de újak
zeg-zugaid, jó testem! – nézem magam, bolondot,
ki lassú évekig zsebében víg arannyal
kolduskodott, míg egyszer észére tért, s a gondot
kedvvel cserélte fel s a jajgatást kacajjal.

FÖLJEGYZÉS

Így, ekkor, itt, e dombtetői házban,
 magányosan, egy nyárközépi szombat-
 nap délutánján, amikor a ritkán
 megrezzenő lombok a forróságban
 sercegetek szinte, így, ekkor meg itt
 feküdtem én iszonytató idő
 után s iszonytató idő előtt,
 jeltelenül s jelentéktelenül,
 hideg aggyal tudván a semmiségem,
 mégis magam-emésztő szomjúsággal,
 hogy a milliárd év- és billió
 ember-szötte szöveten valami
 nyomom maradjon; s nem csináltam úgy, mint
 az idelátszó bérház egy lakója,
 egy ifjú asszony, ki a függönyökkel
 sötétített szobából a parányi
 mélyárnyékos teraszra lépve csöndes
 dallal száján megöntözgette rendre
 virágait a szombat délután
 nyugalmaival szívében, s mitse bánva
 múltat, jövőt, forgott a jószagú,
 hús nedvességben, hagyta az időt
 továbbbuhanni, álmatag könnyel
 tördelte a hervadt virágokat,
 s egyetlen percet sem gondolt magára.

A NYUGTALANSÁG DICSÉRETE

Vonatra készülődő hajnali ébredések
 szorongó riadalmak gyomorban idegekben
 Hánykódó éjszakák és rázó hideglelések
 egy-egy parázsdarabka a sajgó szemüregben

És soha a jövőndő birtoklások reménye
 mindig a veszni féltett régi utáni bánat
 mikor a kinnal nyíló reggel holtiszürke fénye
 hunyorgó száműzöttnek vetközteti a tájat

Maradni csak maradni Minden lépéskor újra
 gyökeret ver az ólmos talpak tiltakozása
 s kísér lassú menetben vádlón körémtolulva
 a tűnő kedves arcok nyomasztó látomása

Arcoké kik szeszélyem szerint enyém lehettek
 s az úr jogán szeszélyem szerint vesztettem őket
 Tudván ha bármelyikhez éreznék látni kedvet
 bizvást előkerítem e rosszul rejtezőket

Boldog kit mielőtt még sejtjeibe a fészek
 melege beivódott vihar dob idegenbe
 nem börtönöz a hűség nem fognak rettegések
 el nem gyöngíti térdét kockázat ijedelme

Ki ágyán meg nem alhat ki székén meg nem ülhet
bolyong fáradhatatlan az út a pihenése
kinek a búcsúszótól szája nem keserül meg
ki könnyen hátat fordít nem gyorsul szívverése

Mert mindenik kanyargó talán az otthon édes
képét villantja föl majd és végre hazatéved
megleli drága célját égő sebekkel ékes
ezer csalattatástól vérző bátor szívének

NOSZTALGIA

Villámlás fénye szikrák fénye éji fény
Jóhirre támadt öröm Ó futó sugár
Szemek lábak igyekvő arcok ünnepe
Iparkodó romlás iparkodó derű

Szárny-e kolonc-e Majd tudod ha már halott
Úszó virágként jár a tested ágain
a simogatás lankadó zarándokát
húsában és sejtjeiben becézgeti

Elnyelik utcák házak sűrű városok
és elnyeled te ami mégis ittmarad
De hozzájuk készülsz egész a sírodig
hogy ingó árnyaikba újra lelket adj

Addig park-részek zeg-zugos búváiban
Vonatfülkék zörgő és füstös oldalán
idegen ágyak más-szagú redőiben
találkozol velük s békülsz meg egy kicsit

VERS A „NAPLÓRÉSZLETEK”-BŐL

Szívem hús felhők pólyái között reszket immár
örökké.

Minden gyengédség elpártolt tőlem, amióta nem vagy;
a régi barátok és a régi kedves tárgyak feleselve
pörölnék;

tudatos nagy kegyetlenséggel kínoznak a nappalok és
az éjszakák. –

Sírnom kellene, mondanom, hogy: hűtelen,
és szemrehányó szavak fekete seregét bocsátanom
utánad,

mert megéheztettél és megszomjastattál, de nem
adtál ennem, innom;

mert megmutattad, mi a jó, s rámengetted
a rosszakat. –

Mégis: nézzétek, emberek! puha mosoly játszik
a szám körül;

mint aki bűvös titkokat tud, mosolygok – mint ki
gyermekek

nagyosan-komoly játékát nézi és elmosolyodik.

Azt hiszi ő, hogy elhagyott, – azt hiszed, hogy
elhagyta engem,

s a két színben vastagodó idő egészen eltakar majd.
Széles a világ, mély a föld, tág a tenger, magos az ég,
szélesebb, mélyebb, tágabb és magosabb a szerelmem.
Megindulsz nyulánk utakon futó lábbal, vagy

kanyarogva,
bujkálsz bújó ösvényeken: hozzám lyukadsz ki végül,
a földbe ásod magadat, mérföldnyi kútba: énram
bukkansz,
tengerre szállsz, bárhogy kormányzol: énnálam köt ki
a hajód,
a légbe lendülsz: énbelém ütődik gyenge homlokod.
– Sírnom kellene, mondanom, hogy: hűtelen,
de nem lehetsz te hűtelen, – sokkal jobban szeretlek
annál,
s eligyekvő lépteidet úgy nézem, mint egy pajkos
gyermek csínyjét.

TESTI HÁBORÚ

Villanyt oltottunk. Ágyba bújunk.
A szomszéd pályaudvaron
mozdony szuszog, hessenti rólunk
az álmot, bár nagyon-nagyon
várjuk, kívánjuk. Szélütötten
fekszem, csukott szemmel, hanyatt,
s látom a fodros gőzt, dühödten
kapkodja szét a pillanatot,
látom az ember szurtos arcát,

szemefehérjét, könyökig
túrt ingét, izmos férfikarját
s a csillagok százezreit.

Csönd lesz. Őt ujjam tétovázva
babrálja végig combomat,
s tovább, kerek hasamra mászva
zizgó ágyékomig halad.
Csönd van, fürkészek, mint ki lesben
szorong, a másik ágy felé,
félek, mégis hangokra lesve,
jelre egy irtózás elé.
Megjön, meg ám, elérkezik majd,
ne érjen készületlenül,
ne védtelent találjon itt, ha
ostromba fog kívül, belül.

Csönd, csönd. A másik ágy felől most
nyögés kúszik föl. Megmered
mozgó kezem, húsomba karmos
fájás hasít: elkezdett.
Nyögés kúszik föl, szinte gyermek-
hangon, botló, szelíd nyögés,
szárnyai bágyadozva vernek,
űzván a jótét békülést,
melynek talán már kedve volna
lassan mellemre szállani,
vigasztalóit hozva sorba:
tündöklő páva-álmait.

Nyögés csapkod, felszökve menten
a félsötétben reszketeg
térddel futok, halomra döntöm,
mi útban áll, az ingemet
megmarkolom: „Nos itt vagyok már!”
– súgom csitítva, szinte sír
a hangom, és a másik ágynál
didergek. Majd megint, megint:
„Fáj? Itt vagyok már. Odabújok.
Engedj csak! Így jobb lesz talán.”
Nyílik a paplan, tátva-tátog,
mint egy emésztő, ronda száj.

Mellémsimul, karomba tartom.
Gyöngécske testén át meg át
cikáz a görcs, vállamra hajtom,
becézem izzadt homlokát. –
– Ó, kín, ó, testi fájdalom, ha
más lelket föl tudsz gyújtani,
más testbe, húsba, más tagokba
mért nem tudsz széjjeloszlani? –
Mellémsimul, karomba tartom,
szorongatom, mint legvadabb
kék közben. Mégis: én a parton,
őt zúzza forgó áradat.

Megnyugszik aztán, melle békén
alszik kezemben, szép feje
fészkét talál, nyakamhoz érven
perzsel forró lehellete.
Mi lesz? – töprengék szívszorongva.
Már látom halva őt s magam
gyógyíthatatlan és mogorva
magányosság béklyóiban.
Mi lesz? Ó, semmi, semmi, semmi!
– csap rá az élheterlen érv,
s az éjszakát kezdem figyelni
nagyobb hatású érvekért.

De moccan. Földrengés ha készül,
borzong így olykor a vidék;
csak kímélő ijesztgetésül:
menthesse bőrét, aki fél.
De moccan: készül, készül, érzem,
az új irtózat, s nincsen út,
nincs mód kerülni semmiképpen
e szörnyű testi háborút.
Kitör? Szenvedni kell. Legázol?
Koszorúcsá kell omlani.
Ellenkezésem és síráson
győznek konok hatalmai.

Moccan, könnyen végigvonaglik,
fejét csavarja, szája torz
nyögésbe fog, jajgatva csuklik,
vinnyog, mint kisdéd állatok,
fölrántja térdét, visszarúgja,
– akár a kék, a kerge kék!
Rálép a görcs, forgatja, gyúrja,
– ó, érthetetlen szenvedély!
Bújik, szorítom tébolyodva,
sóhajtok és káromkodom:
kezem között egy gombolyagba
a mérhetetlen fájdalom.

Rálép a görcs, zilálja, rontja,
foga csikordul, ingerelt
vadé, a kín sietve bontja
szép emberségét. Hirtelen
magához ránt: fáj, úgy szorongat.
– Csak fájdalomából lenne bár
e fájdalom, hogy hordhatóbbat
hordozzon ő is! – Meg megáll
a hánykolódás egyre többet,
s hajó után a dúlt habok,
elfekszik lassan. Összegörnyed
a test és félénken vacog. –

Sok volt. Elég volt. Ó, elég volt!
Csönd zúg. Az éjjel már alig
takarja ágyunk és a félholt
szobát, a pálma ágait,
a mennyezet lágyszürke foltját,
képemet arrébb a falon;
látom, a lámpát kint eloltják,
nesz sincs a pályaudvaron.
„Mi lesz?” – darálom egyre-másra,
s nem felel senki, én se rá.
Fogom kicsiny kezét, s vigyázva
elrejttem paplanunk alá.

AJÁNDÉK

I.

Ha akarod, magadra eresztet az éjt,
ha a ragyogva hadakozót diadalában eloltod. –

S a szőnyeg kócos mintái helyett,
a széken gunnyadó ruhád helyett,
zsebórád és töltőtollad helyett,
kazalban álló könyveid helyett

a karcsú s gyöngye zizzenéssel
hullámló bársony-semmiség falán
egy barna szem kinyílik és reádnéz.

II.

Jel a felhőn-túliról,
simaság, ringó nyugalom:
velődig érzed, mint sajog a szépség.

III.

Tornyozd fejed fölé,
ágyazd fejed alá,
csavard melled köré:
víz őriz, víz és boldog levegő.

IV.

Más zene ez, más zene –
meztelen comb zenél így, ha a párjához ér.
Más zene ez, más zene –
gyümölcs-hozó fa, termő virág zenél így.
Más zene ez, más zene –
a bontatlan sziklák zenélnék így.
Más zene ez, más zene –
szemedből gyöngy-fény ömlik a homályra.

CSORDÁS JÁNOS

UTAZÁSOK

A fecskék is hazamennek
A gólyák is hazamennek
Két fészek között bolyongok velük
Átszelem én is a tengert
Ellopotom a mediterrán fuvalhatot
Ázúr tisztaságban mártom meg magam
mint a madarak, mint a csillagok – –

GYÁSZJELENTÉS HELYETT

1. A fiú tűnődése apjának lecsukott szeme előtt

Megállok most utad végén
az első láthatár szélén
visszanézek, dereng minden
s csak az marad érthetetlen:

Arató Károly

1939-ben születtem, Mohácson. Gyerekkoromat egy istenhátamögötti faluban, Szűrben töltöttem, utána kerültem Mohácsra vissza, gimnáziumba. Az érettségi után másfél hónapig először Pécssett, a Megyei Könyvtárban, majd később a budapesti Magyar Gyapjúfonó- és Szövőgyárban dolgoztam segédmunkásként. 1958-ban felvettek a pécsi Tanárképző Főiskola magyar–német szakára, itt szereztem tanári képesítést 1961-ben. Ezután egy komlói általános iskolában, majd az ottani gimnáziumban tanítottam, jelenleg Pécssett tanítok. Első kötetemet a Magvető Könyvkiadó adta ki *Utcai közbiztonság* címmel, 1964-ben. Az Európa kiadó *Századunk osztrák lírája* című kötetében működtem közre fordításaimmal.

Bárdosi Németh János

Szombathelyen születtem, 1902-ben. Előbb szülővárosomban, 1943 óta Pécssett városi tisztviselő vagyok. Első verseskötetem 1926-ban jelent meg. Írott Kő címen 1936–37-ben Szombathelyen irodalmi és művészeti folyóiratot szerkesztettem. Ugyanott a Faludi Ferenc Társaságban másfél évtizedig irodalom-szervező munkát végeztem. Pécsre helyezésem után Várkonyi Nándorral, Csorba Győzővel közösen szerkesztettük a Sorsunk című folyóiratot. Verseimet, írásaimat az Élet, Kelet Népe, Válasz, Nyugat, Magyar Csillag, Csillag, Kortárs, Látóhatár, a Pécssett megjelent folyóiratok (Du-

nántúl, Jelenkor) stb. közölték. Eddig tíz kötetem jelent meg: versek, regények, tanulmányok. Legutolsó verseskötetem: *Vacsoracsillag* című válogatott verseim gyűjteménye (Jelenkor–Magvető kiadás, 1966), amely négyévtizedes költői munkásságomról ad nagyobb összefoglalást.

Bertók László

A Somogy megyei Vése községben születtem, 1935-ben. A gimnáziumot Csurgon végzettem. Érettségi után voltam postai tisztviselő, könyvelő, paraszt. 1959 óta könyvtárban dolgozom. 1965 óta a Pécsi Tanárképző Főiskola Könyvtárában vagyok könyvtáros. Közben 1963-ban magyar–történelem szakos tanári oklevelet szereztem a Pécsi Tanárképző Főiskolán. Verseim diákkoromban jelentek meg először, a pécsi Dunántúlnban. Azóta a Jelenkor, a Somogyi Írás közölték írásaimat. Könyvalakban 1964-ben láttak napvilágot verseim a *Lengő fényhidak* című hármas kötetben.

Bódás János

1905-ben születtem, Tácon, Fejér megyében. Szüleim földművesek voltak. Pápán végeztem, a Ref. Kollégiumban a gimnáziumot, s ugyanott a teológiai akadémiát. Református lelkész lettem, s 1929-től 1939-ig Szombathelyen voltam, 1939-től pedig Székesfehérváron vagyok lelkész. Első verseskötívem 1926-ban jelent meg, a hatodik 1963-ban, a Magvető kiadásában, *Mai prédikátor* címmel.

Bodosi György

Budapesten születtem, 1925-ben. Anyám ősei olaszok. Iskoláim minden fokozatát Budapestem végzettem, legutolsóként orvosegyetemet. Diákkorom óta írok. Egy Berzsényi-tanulmányom jelent meg az 1948-as Válasz utolsó számában. 1950 óta gyakorló orvosként dolgozom. Négy évig a veszprémi kórházban, ezután Pécselyen, a Balatonfelvidék kis falujában. Elsőként a Jelenkor közölte verseimet, majd 1964-ben kötetben is megjelentek *Az öröm szavai* címen, a Szépirodalmi Könyvkiadónál.

Cserbát József

1915-ben születtem, a Szabolcs megyei Balaspusztán. Az itteni uradalmi cselédek közt nevelődtem. A cselédsors és proletársors élményvilágát hoztam magammal. Verseimet a Magyar Csillag, Erdélyi Helikon, Kelet Népe, Sorsunk közölte, a felszabadulás után a Kortárs és az Élet és Irodalom hasábjain publikáltam. Veszprémben dolgozom, a „Napló” szerkesztőségében. Első verseskötetem *A magera sem ügyel senki*, 1941. A második kötetem *Balasi föld* címmel jelent meg 1949-ben.

Csányi László

1922-ben születtem, Tapolcán. Szekszárdon élek. Verseken kívül tanulmányokat írok, s szívesen fordítok is.

Csorba Győző

1916-ban születtem, Pécsen. A középiskolát és a jogi egyetemet ugyanitt végeztem. 1939-ben doktori oklevelet szereztem. Jelenleg a pécsi Megyei Könyvtár dolgozója vagyok. Első verseskötetem 1938-ban jelent meg, *Mozdulatlanság* címmel. Többi kötetem: *A bid panasza*. Versek, 1943. *Szabadulás*. Versek, 1947. *Ocsúdó évek*. Önéletrajzi költemény, 1955. *A szó ünnepe*. Versek, 1959. *Séta és meditáció*. Versek, 1965. Sokat fordítottam, egyebek között Goethe Faust-jának II. részét, Dante, Petrarca, Rilke és Brecht verseit. 1947-ben Baumgarten-díjat, 1957-ben József Attila-díjat kaptam.

Csordás János

1920-ban születtem, Budán, de alig három-éves koromban visszakerültem anyám szülőfalujába, egy zalai nagyközségbe. Húszéves koromban, érettségi után jutottam ismét a fővárosba, egy textilgyárban lettem munkás, majd tisztviselő. 1941 őszén egyetemre iratkoztam, de onnan katonának hívtak be. Csak a háború után szerezhettem tanári oklevelet.

Az irodalommal 1943-ban kerültem kapcsolatba: a pécsi Sorsunkban Sinka István mutatott be. A Sorsunk egészen a megszűnéséig rendszeresen közölte verseimet. Újabban főként a Jelenkorban látnak napvilágot írásaim.

Galambosi László

1928-ban születtem, Berkesden, Baranya megyében. A Pécsi Állami Gyógypedagógiai Intézetben tanítok. Verseim az Alföldben, Élet és Irodalomban, Jelenkorban, Magyar Rádióban kaptak helyet. A Jelenkor-Magvető kiadásában jelent meg közös kötetünk Bertók Lászlóval, Makay Idával, 1964-ben, *Lengő fénybidak* címen. Önálló verseskötetem: *Sárkányok és tűzfák* (Szépirodalmi, 1967).

Csorba Győző

1916-ban születtem, Pécsen. A középiskolát és a jogi egyetemet ugyanitt végeztem. 1939-ben doktori oklevelet szereztem. Jelenleg a pécsi Megyei Könyvtár dolgozója vagyok. Első verseskötetem 1938-ban jelent meg, *Mozdulatlanság* címmel. Többi kötetem: *A híd panasza*. Versek, 1943. *Szabadulás*. Versek, 1947. *Ocsúdó évek*. Önéletrajzi költemény, 1955. *A szó ünnepe*. Versek, 1959. *Séta és meditáció*. Versek, 1965. Sokat fordítottam, egyebek között Goethe Faustjának II. részét, Dante, Petrarca, Rilke és Brecht verseit. 1947-ben Baumgarten-díjat, 1957-ben József Attila-díjat kaptam.

Kalász Márton

1934-ben születtem, Baranyában, Sombereken. Huszonkét éves koromig szűkebb házámban éltem, s különféle foglalkozásokat űztem diákságom után. Aztán Budapestre költöztem. Most pedig harmadik esztendeje Dunaújvárosban lakom. Feleségem itt tanárkodik. Magam főként műfordítással foglalkozom. Az 1964-es esztendőt Berlinben töltöttem a Művelődésügyi Minisztérium ösztöndíjával.

Negyedik verseskötetemet 1967-ben jelenik meg, *Változatok a reményre* címmel.

Káldi János

1922. január 18-án születtem a Vas megyei Kám községben. Egyetemi tanulmányaimat a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen végeztem. Magyar-könyvtár szakos tanári diplomám van. 1960 óta a szombathelyi Tanítóképző Intézetben tanítok. Ezt megelőzően voltam cséplőmunkás, könyvügynök, műszaki rajzoló, tisztviselő, szabadművelődési előadó, s leghosszabb ideig könyvtáros.

Könyveim: *Új fény*. A fiatal magyar írónemzedék könyve. 1946. (Antológia). *Halott vízimalom*. 1947. (Versek). *Juhász Ferenc költészetének stilisztikai vizsgálata*. 1965. (Tanulmány.) *Rába-parti elégia*. 1965. (Versek.)

Koncz István

Tapolcán születtem, 1935-ben. Apám tanító. 1958 óta a Veszprém megyei Napló munkatársa vagyok. Közben levelező tagozaton magyar-történelem szakos tanári diplomát szereztem a budapesti egyetem bölcsészkarán. Elbeszéléseim és verseim főleg vidéki napilapokban és a szombathelyi *Életünkben*, szórványosan pedig a pécsi *Jelenkorban*, valamint az *Új Írásban* jelentek meg.

Kulcsár János

1935-ben születtem, a Győr megyei Abda községben, vasúti pályáőr fiaként. Középiskolai tanulmányaimat Győrött végeztem, majd levelező hallgatóként a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen szereztem magyar-könyvtár szakos diplomát. Jelenleg a Győr-Sopron megyei Népművelési Tanácsadó vezetője vagyok. Első írásom 1952-ben jelent meg. Azóta a Dunántúl, Csillag, A!

föld, majd az ellenforradalom bukását követő időben a Kortárs, Élet és Irodalom, Új Írás közölte verseimet. Egyik szerkesztője vagyok a Szombathelyen megjelenő *Életünk* című antológiásorozatnak. Kötetem még nem jelent meg.

Lovász Pál

1896-ban születtem, Bácsföldváron. Jogot végeztem. 1928-ban Pécsre kerültem. Ekkor kezdtem meg egy itteni irodalmi társaság megszervezésére irányuló munkámat. Az 1931-ben megalakult Janus Pannonius Társaságnak főtítkára, a Társaság Sorsunk című folyóiratának egy ideig társszerkesztője voltam. *Tiszamentén* című kötetem (1922. Óbecse) az első magyar verseskönyv volt a Jugoszláviához került déli részeken. *Vándorút* című verseskötetem 1941-ben, Pécsen jelent meg.

Makay Ida

1933-ban születtem, Pécsen. A középiskolát Pesten, Győrött és Gyöngyösön végeztem. 1951-től 53-ig a Pécsi Tanárképző Főiskola magyar szakos hallgatója voltam. 1954-ben tettem államvizsgát, azóta baranyai falvakban tanítok, jelenleg Véménden. 1959-ben jelent meg első versem a Jelenkorban, 1964-ben pedig *Lengő fényhidak* címmel közös verseskötetünk Bertók Lászlóval és Galambosi Lászlóval.

Pákolitz István

1919-ben születtem, Pakson. 1942-ben tanítói, 1952-ben tanári oklevelet szereztem. 1955 óta művészeti előadó vagyok a Baranya megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztályán. 1966-ban az ELTE Bölcsészkarán levelező hallgatóként elvégeztem az irodalom szakot. 1961 óta a Pécsi Írócsoport titkára, 1963 óta a Jelenkor szerkesztőségi tagja vagyok. Versesköteteim: *Szüret*, 1958. Magvető; *Fény és árnyék*, 1962. Magvető; *Altató*, gyermekversek, 1961. Jelenkor; *Esti dal*, 1963. Szépirodalmi; *Messzenéző*, 1965. Magvető; *Igazságos Mátyás*, 1966. Magvető–Jelenkor. 1963-ban *Fény és árnyék* című kötetemért József Attila-díjat kaptam.

Cs. Nagy István

Kőszegpatyon születtem, 1924. okt. 15-én. Apám erdész volt. A pesti egyetemen magyar-történelem szakos tanári oklevelet szereztem. Az egyetem után Salgótarjánban tanítottam, jelenleg pedig a szombathelyi tanítóképzőben. A felszabadulás után Illyés Válaszában, Kassák Kortársában, később a Csillagban, Új Hangban, Élet és Irodalomban, Jelenkorban, Alföldben jelentek meg verseim. Önálló kötetem nincs.

Pálos Rozita

1926-ban születtem, Bakonyszombathelyen. Tanítóképzőt végeztem Győrött. Bakonyszombathelyen tanítok. Verseimet a Dunán túl és a Jelenkor közli.

Pál József

Zalaegerszegen születtem, 1923-ban. A gimnáziumi tanulmányaimat szülővárosomban, a Keleti Kereskedelmi Főiskolát Újvidéken végeztem el. 1945–49-ig a gumijavító iparban dolgoztam, előbb mint tanonc, majd segédként. 1948–51-ig súlyos betegség nehezedett rám, s e három év nagy részét Dobronhegyen, egy kis göcseji hegyközségben töltöttem, rokonoknál: teheneket legeltettem, szénát gyűjtöttem, kukoricát törtem, ahogy egészségi állapotom éppen engedte. 1952-ben bekerültem a zalaegerszegi megyei könyvtárba könyvtárosnak. Pécsen 1957 óta élek, a Tanárképző Főiskola könyvtárának vagyok vezetője. Három kötetem jelent meg, a *Dúldolgozó* 1954-ben, a *Mézpergetés* 1960-ban, *Kék ablak mögül* 1967-ben.

Pék Pál

1939-ben születtem, Nagykanizsán. Apám tízéves koromban elvesztettem, s ez a hiány mindvégig elkísért. Budapesten érettségiztem, majd ipari tanuló és szakmunkás lettem. 1960 óta tanítok.

Takács Imre

Rábasömjénben születtem, 1926-ban. 1952-ben beiratkoztam az egyetemre. Most Székesfehérvárott élek. Eddig megjelent könyveim: *Zsellérek unokája*, 1955; *Kőangyal*, 1959; *A csillagok árulása* (regény), 1960; *A férfi tánc*, 1964. 1961-ben József Attila-díjat kaptam.

Takáts Gyula

1911-ben születtem, Tabon, Somogy megyében. Iskoláimat Kaposváron, az egyetemet Pécsen végeztem. Tanár voltam több városban, és 1949 óta múzeumigazgató vagyok Kaposváron. 1941-ben Baumgarten-, 1960-ban József Attila-díjat kaptam. 1965-ben 11 verseskötetem után jelent meg az *Évek, madarak* című válogatott versgyűjteményem. 1960 óta két önálló kiállításon és folyóiratokban mutattam be képeimet és rajzaimat...

Szerkesztette
Pákolitz István és Tüskés Tibor

© Magvető Könyvkiadó, 1967

TÁJ ÉS KÖLTÉSZET

- Párbeszéd -

- Mit válogatsz?
- Antológiához verseket.

Papírlapok borítják a szobát: fűvön száradó ruhák. Gépelt ívek fehérlenek az asztalon, az ágyon, székeken, még a szőnyegre is jut. Hol az egyik, hol a másik halomhoz nyúlok, ujjam játszik a lapokkal, aztán taláломra kihúzok egyet. Végigfutok a sorokon, aztán fáradtan visszajtem.

Barátom újból megszólal:

- Sajnálak . . . Nincs hálátlanabb vállalkozás, mint antológiát szerkeszteni. Ha eddig nem voltak ellenségeid, most szerezhetsz, mert az is megharagszik, aki benne lesz, s az is, aki kimarad. Akit beveszel, a terjedelmet keveselli, a szomszédok miatt finnyáskodik, a kívülrekedtekről meg ne is beszéljünk.

- De a könyv az Olvasónak készül! – próbálok védekezni.
- Az Olvasó! Azt hiszed, szereti az árukapsolást? Ha megvesz egy kötetet, tudja, kinek a verseivel fog találkozni. De egy

antológiában! Ötlaponként újabb költőbe botlik. Kásahegyet rág át, s itt-ott talál egy finomabb falatot.

– Ne tagadd, vannak leleményes és hasznos antológiák – ellenkeztem. – Magad is bizonyára ismersz ilyeneket. Ahol a szükség-szerűség rendelte egymás mellé a szerzőket. Valami külső tárgyi ok. Vagy a szerkesztő ötlete. Ebben a könyvben például a Dunántúlon ma élő költők adtak egymásnak találkozót, azok a lírikusok...

Barátom nem hagyta befejezni a mondatot. Gúnyosan fölnevetett:

– Ez valóban irodalmi gondolkodásra vall! Antológia, ahol a szerzők a lakásbejelentő megfelelő rovata alapján gyűltek egybe. Mondd, aki a Rózsadombon lakik, szerepelhet? Mert az már Dunántúl! Vagy csak Érdenél kezdődik?

– Ezt ne keverd ide. Látom, szeretsz kötekedni, de ez más kérdés. Ez az antológia igenis tudatosan vállalja, hogy a Dunántúlon, a vidéken élő költőket mutatja be.

– Mit szólnál az olyan sorozáshoz, ahol, mondjuk, csak a szőke és kékszemű legények kapnának behívót? S mekkora leleményről árulkodna az olyan antológia, amely, ha nem a lakásbejelentő, akkor például a testsúly vagy a kedvenc ételek szerint csoportosítaná az írókat? Lelki szememmel már látom a következő könyvcímet: E pillékönnyű verseket nehéz súlyú költők írták. S az ilyen ajánlást: Szereti ön az ömlesztett sajtot? E könyv szerzői minden este ömlesztett sajtot fogyasztanak. Nem gondolod, ahogy a sorozó bizottság előtt csak két ember van, alkalmas és alkalmatlan, vers is csak kétféle van: jó vers vagy rossz vers?

– Csodálatos képzelőerőd van, de hasonlatod csak féligazságot takar. Tudniillik a hadseregénél fegyvernemek is vannak. Tekintsd

valami ilyesminek ezt az antológiát is. Tudod, a közönséget meg kell hódítani a vers számára. S ez a kötet...

– Belemegyek a játékba. De nem érzed, milyen gyanús csengetése van a szónak: dunántúli költészet? Mennyi benne a szemrehányás? Ha a kritikus egy kötetben talál egy virágzó mandulafát, egy prэшázat és egy gálicos kutat, kész a képlet: dunántúli líra, pannon derű, bukolikus költészet.

– Magam is folytathatnám a példákat, s idézhetném a recenziést, aki a pannon líra előtt csak ezt a jelzőt tűrte meg: halk. S azt a másikat, akinek a pannon szó már egyet jelentett a provincializmussal. Nem értem, hogyan mehetett át a szó olyan jelentésváltozáson, hogy amit kezdetben pusztá jellemzésnek szántak, abból ma értékmérő lett. Mégpedig pejoratív értelemben.

– Ne légy indulatos, mert akkor elfogultnak látszol. Magad is tudod, hogy a szavaknak életük van, jelentésük változik. Az *együgyű ének* hajdan dicséretnek számított; a népdalok egyszerűségét jelentette. Ma melyik költő örülne, akinek hangját a népdalokéhoz hasonlítva együgyűnek neveznék? Ne a szavakra ragadjunk, hanem nézzük meg a tartalmukat.

– Nézzük meg, én is azt akarom. Ne nyugodjunk bele a sablonokba.

– Ami meg a pannonizmust illeti, nem tagadhatod, hogy valóban a szellemtörténet kapta fel, a néplélekkutatás, a mítoszokba beleszerelmesedett tudomány. Ilyesmiket olvashattunk akkoriban: a jó bortermő vidék – jó költőtermő vidék.

– Tudod, hogy amikor nálunk a szellemtörténetnek még hírepóra sem volt, Cholnoky Viktor egyik írásának már azt adta címmül: Pannonizmus?

– Persze Cholnoky is dunántúli volt – vetette közbe barátom.

- Cholnoky dunántúli. De Vahot Imre nem, aki pedig már 1844-ben tanulmányt írt *A tiszai és dunai költők hazánkban s Kazinczy Ferenc műiskolája* címmel. S a dolgozatban az irodalom táji színeződéséről beszélt. Nem gondolod, hogy Vahot Diltthey magyar előfutára? Ha a szellemtörténet hibásan túlhangsúlyozta némely táji motívum szerepét, nem jelentheti azt, hogy kellő helyére rakva, a jelenségek értelmezésénél ne beszéljünk róla. A nemzet közismert marxista meghatározásában is ott szerepel a történetiség és a földrajzi sajátosság. Valamely nemzet irodalmából, sőt, egyetlen költő műveiből kiiktatható vonás lenne?

- Túl általános, amit mondasz. Igaz, vannak táji sajátosságok, de ezek jelenléte szerintem nem válik az irodalom javára. Ami meg a történeti hagyományokat illeti, a dunántúliaknak jobb arról nem beszélni: a Dózsa Györgyöket, a Rózsa Sándorokat mindenkor az Alföld adta.

- Most pedig nekem kell azt mondani, hogy előítéletekben gondolkodsz. Vegyük sorra a dolgokat...

- Nagyon helyes.

- A Dunántúl és az Alföld között, azt hiszem, nemcsak egyszerűen táji különbségekről van szó, hanem arról, hogy Dunántúl földrajzi adottsága meghatározóbb jellegű. Meghatározóbb az itteni irodalom számára is. Hagyjuk a domborzati formákat, a csapadékmennyiséget, a széljárást, a növénytakarót, a népsűrűséget. Csak két táji sajátosságát nézzük, a Dunát és a Balatont. Gondolsz arra, hogy a honfoglalás óta 1848-ig, amíg Széchenyi meg nem építette a Lánchidat, Magyarország valójában két földrész volt? Legalábbis az esztendő egy részében, jégzajlás idején. De máskor is! Micsoda életveszélyes akadályt jelentett ez a folyó a

közlekedésben, a postajárásban, a kereskedelemben, mindenféle emberi érintkezésben a két országrész közt.

- A Duna mégsem a La Manche!

- Az nem. De már a rómaiak korában egy birodalom határa, s később is az emberi érintkezés szigorú akadály. Ki merészkedett télen a szilánkokra hasadó jégre, s nyáron az örvénylő hullámok hátára? Már a lovasposta korában, az 1800-as évek elején is hetekbe-hónapokba telt, amíg a levél eljutott Dunántúlról Széchalomra, Kazinczyhoz. A folyó, mint a zsák bekötött szája, csak a belső mozgást engedte...

- A másik dunántúli csoda?

- A Balaton. Amikor a hidak végre imitt-amott összepántolták a két országrészt, fölfedezte az ország a Balatont. A századfordulón még azt tervezték a jámbor zalai földmérők, hogy kiszárítják és termőfölddé teszik a medrét. Ma pedig egyetlen nyáron hárommillió vendég fordul meg a partján. Ha a „szeretett tájék” kedvéért, ahogy Berzsenyi mondta, idezarándokol az ország és a nagyvilág távoli zugából is az ember, gondolod, hogy a környezetében állandóan ott előre hatástalan marad? A Balatonnak nem lehet hátat fordítani. Nézni kell. Tudnál mondani még egy természeti szépséget e hazában, amelyről annyi vers született, mint a Balatonról?

- Valamelyest ismerem költészetünket s az antológiákat is, megint az antológiák!, amelyek egybemarkolták e verseket. De épp ebben van a dolog bibéje. Dunántúlon könnyű költőnek lenni, de csak táj költőnek. Sok itt a tájvers! Mondhatnám: kizárólagos dunántúli költőtípus a táj költő.

- Tájvers, költőtípus... Alighanem megint túlságosan leegyszerűsítet a kérdést. Inkább ahány tájvers, annyiféle. Legalábbis

inkább különböztetni kellene, mint összerosni a határokat. Imént mondtad, járatos vagy az irodalomban. Neked magyarázzam akkor, hogy a természet és a táj a líra lapjain mennyi különféle jelentésben, értelmezésben szerepel, tér vissza, újul meg? A természetábrázolás akár ellentétes tartalmak kifejezője lehet. Csak a közelmúlt néhány példájára gondolj! A feudális társadalomból kiutált Csokonai a „zordon erdők, durva bércek, szirtok” társaságában – mint Rousseau Emmenonvillében – azt a magányt találja meg, ahol „ember és polgár” lehet. Bizonyára elfogultnak ítélnél, ha ehhez még hozzátenném, hogy a verset Dunántúlon, a Balaton partján írta. Vegyünk más példát: Ady versei tele vannak táji motívumokkal. De ki merne a Havasok és Riviérában puszta természeti képet látni, s – még triviálisabb példa – A magyar Ugaronban a fejtrágyázásra való buzdítást keresni. Mert a költő elvadult tájon gázol, s az „ős, buja földön dudva, muhar”. De akár Juhász Gyula impresszionista tiszai képei, Babits kékellő dombhajlatokat idéző sorai puszta tájversek lennének? Megette a fene azt a verset, ami táj és ember kapcsolata, azaz költészet helyett csak tájképet fest. A táj csak az a pillér lehet, ahonnét egy emberi és lírai világot boltoz maga fölé a költő. E világ minőségét volna érdemes nézni, s nem a tájköltészet bélyegzőjét használni válogatás nélkül. Ne feledd: Ha a kép nem több önmagánál, nem érdekes nézni...

– Babits és Juhász Gyula nevét említetted. Az egyik dunántúli, a másik alföldi. Mégis, azt hiszem, több az, ami összefűzi őket, mint ami elválasztja. A kor. A különbségek pedig éppen nem táji okokkal magyarázhatók. Hanem a társadalmi helyzet, az esztétikai nézetek sajátosságaival. Nincs dunántúli meg alföldi költészet!

– Ezzel könnyű egyetérteni. Valóban, ne túlozzuk el a táj formáló szerepét. De a kelleténél kevesebbre se becsüljük. Senki sem tagadhatja meg, hol született. Akár a szerelemben, a bölcsőhelyhez sem lehet büntetlenül hűtlen az ember... Csupán annyit tettem ehhez hozzá, hogy a dunántúli táj meghatározóbb erejű; és hogy az innét sarjadt irodalmat a táj sokkal jobban átszövi, önmagában nem lehet baj. Játékra csábít a képzelet. Mit szólnál egy ilyen címhez: A Balaton és a második világháború. De a tanulmány nem a hadi eseményeket vizsgálná, hanem azok hatását az irodalomra. Emlékszel, hónapokig ez a hatalmas víztükör volt a tájékozdási pontja a repülőeknek. A Balaton fölött gyülekeztek ezerszám a Liberátorok. „Ki gépen száll fölé, annak térkép e táj.” Ám a megbillenő gépszárnyak, a légháritó lövedékek vattacso-mói, a légszavak morgása jeltelen maradhatott azoknak az emlékezetében, akik gyerek szemmel, hátrafesztett nyakkal naphosszat az eget kémlelték?

– Ez a különös ötlet, úgy látom, már más gondot érint. Talán az iránytűként használt Balatonban találsz magyarázatot arra is, hogy miért nem volt a Dunántúlon a második világháború idején magyar ellenállás? A tóhoz igazodó repülőgépek látványa belefajtott a szót az emberekbe... Nem inkább arról van szó, hogy itt tradíció a konformizmus, itt történelmi örökség a megalkuvás? A nép, az ország szíve mindig keleten dobogott. A nemzeti múlt haladó hagyományait mindig az Alföld adta.

– Most meg én mondom, hogy túl nagy szerepet tulajdonítasz a múltnak. Haladó hagyomány? Nem érzed, olyan ez, mint a regresszív avantgarde? Fából vaskariká. Meg talán nem is egészen úgy fest a dolog, hogy „labanc” Dunántúl, „kuruc” Alföld. Túl-sá-

gosan egyszerű lenne így. Akárcsak ha valaki azt mondaná, művelt Dunántúl, barbár Alföld.

– Hallottam is már ilyesmit: Ha Tolnából vagy Baranyából valaki átjön a Dunán, vigyázzon, s jól nézzen körül, hol harap a kutya? De ezt nem szégyellik az alföldiek. Miért válhatott a Tisza-vidék a szabadság jelképévé? Mert itt mindig elevenebben élt a rebellis gondolat. Nomád pásztorok, szabad hajdúk, kuruc szégyenlegények, császári szolgálatból szökött katonák, betyárok fészke volt e táj. S a Dunántúl? Keresztvíz alá hajtott alázatos fejek, alkalmazkodás a hatalomhoz, konzervativizmus, barátság Bécs-
csel, nemesi udvarházak . . . Itt Rákóczi, ott Pázmány, itt Kossuth, ott Deák . . .

– Harapós kedvedben vagy. Nem inkább: ott Rákóczi, itt Zrínyi, ott Kossuth, itt Széchenyi? Ne azt keressük, ami elválaszt, hanem, ami összeköt. Ne azt, ami szembefordít, hanem, ami kiegészít. Ne az ellentéteket, hanem a különbözőségeket. A sajátosságokat. A szintézist. Ami nem az egyéni vonások összemosásából épül, hanem a részletek egységéből.

– Igen, a sajátosságokat.

– Vallasd meg a történelmet! Ezt a földet már a honfoglalás előtt városokat összekötő kőutak hálózta be. Itt gözzel lakásokat fűtöttek, agyagsőben vizet vezettek. Rómához mérve persze provincia volt, de a szarmata földkunyhókhöz mérve művelt világ. A Duna egy birodalom, egy földrész, Európa határa . . . Az úton, amelyen ma jársz, római légiók szekere haladt. A pécsi székesegyház falaihoz az első köveket a IV. században rakták le. A traktor császárok képével díszített pénzt vet ki a földből. S aki a pénzt a földbe rejtette, e helyen már valaha szőlőt metszett, gyümölcsfát karózott, kertet gondozott. A „művelt arcú táj”, ahogy a költő

mondja, ezt jelenti hát. Folytassam a sort? A honfoglaló magyarság zöme, köztük a fejedelmi törzs a Dunántúlon telepedett le. Az egész középkorban e táj adta a királyok székhelyét: Buda, Fehérvár, Esztergom, Visegrád . . . Iskolák, kolostorok működtek. Itt nyílt meg az első magyar egyetem. Az európai szintű magyar humanizmus itt virágzott. A török után itt indult meg leghamarabb az újjáépítés. S a barokk nemcsak kastélyt, sisakos tornyú templomot, présházat emelt, hanem a kastélyban könyvtárszobát, a templom falára freskót, a szőlőkben és a falvakban ízlést és arányt hordozó épületeket.

– És Toldi honnan indult el igazságot tenni? Tiborc hol sírta el a pórnép panaszát? Ludas Matyi hol fizetett háromszor a sérelemért? Rózsa Sándor ostora hol csípett az urak bőrén? Erre a híres európai műveltségre nem lennék hát olyan büszke. Épp ez a sok templomi kincs, múzeumi kegyelet, könyvek lapjára rótt tudomány teszi az itt élő embereket konzervatívakká. Mint egy öreg múzeumőr, úgy beszél itt mindenki: Ahol én most állok, a római legionárius nézett dél felé . . . E kupából Vitéz János ivott . . . E fát valamelyik Esterházy herceg ültette . . . Kő, bot, ostor, tűz kell, zászló és vezényszó! Nem lokálpatrióta önérettől feszülő mell, nemesi mentéről pattogó gombok, kegyeletes ellágyulás . . .

– Ezt teszik a torz képzetek, a jelenségek leegyszerűsítése, a szimplifikálás. Udvarház, nemesi Dunántúl, konzervativizmus. Az alföldi Petőfi, nem mulaszthatom el közbeszúrni: aki a Dunántúlon töltötte legszebb napjait, sokkal differenciáltabban gondolkodott. A Pató Pálok mellett meglátta a reformkori nemesség másik, jobbik részét is. A liberális eszmékkel rokonszenvezőket, a haladás, a jobbágyfelszabadítás híveit, a francia forradalom szavára fülelőket. S ezeknek nagy részét épp a Dunántúl adta. Azok a

bibliotékák, ahol az Enciklopédia lapjait forgatták az ujjak. A kastélyok, hová gazdasági szakembereket hívtak Nyugatról. A megyeházák tanácsstermei, ahol a nemesség legjobbjai a polgári átalakulásért emeltek szót.

– Egyetlen nevet, de ne Deákét!

– Igen, azt jobban ismerik. Nem rá gondoltam. Hanem Csányi Lászlóra, a forradalom egyik legkövetkezetesebb harcosára, a köztársasági eszme hívére, később a felelős kormány vértanú miniszterére. De ő nem illik a képletbe, ugye?

– Ha így van, akkor ebben épp azok az írók ludasak, akiket a Dunántúl kifejezőiként szoktak emlegetni. A tudatba rögződött képet ők alakították ilyenre.

– Pontosabban: a gondolkodásbeli renyheség; a különbségek, az elhatároló vonalak meghúzásának a hiánya. Kétségtelen, Kisfaludy Sándor sokat ártott minden későbbi, e tájon élő, innét elszármazott költőnek, egész Dunántúl-képünknek. Eposziva akarta dagasztani a már szétporló, hanyatló nemesi életszemléletet. Regékkel ültette be a Balaton-környék hegyormait, amikor ott már csak gyomverte, düledék falak álltak, és elhajított fegyver hevert a fűben. Ahelyett hogy elsírta volna, hogy rombolta le török, német a várakat, operetthősökkel népesítette be őket. De hallgasd csak, Berzsenyi már mennyire más! S hogy beszél Vörösmarty a Völgysegről! Vajda mennyi emberi fájdalmat, filozofikus töprengést, panteista nosztalgiát bízott természet kiépítésére! Ismét azt mondom: Kisfaludy csak a dunántúli költők egyike, s nem a minta, az eszmény, a típus.

– Örülök, hogy ezt magad is belátod. Folytasd, hallgatlak.

– A finom idill, a csöndes derű, a halk, bukolikus hangulatok

tehát hamis jelző az e tájon sarjadt művészetre. Babona. Gondolj Rippl-Rónai, Egry képeire...

– Kérlek, maradjunk csak az irodalomnál. Mit ajánlanál tehát a gyanúba kevert szavak helyett?

– Világosság, tisztaság, racionális biztonság, arányérzék... Egészen nem tudok lemondani a képzőművészeti példákról. Figyeld meg, a barokk formanyelvét hogyan hasonította át a dunántúli építészet. A barokk Itáliában, a spanyoloknál csupa mámor, tobzódás, a dunántúli présházakon, falusi templomokon mérséklet. Ami ott eksztatikus formavilág, itt emberméretű valóság.

– És az irodalomban?

– A római költészet hagyományaira gondolok. A klasszikus örökségre, a horatiusi ideálra. S annak különféle áttételeken napjainkig érő hatására. Janus Pannonius és a humanizmus... A XVIII. században egész irányná szerveződött a klasszicizáló irodalom. A deákos iskola és Virág Benedek... Aztán Berzsenyi, Vörösmarty, Babits a nyomjelző nevek. Hogy mit jelent az pontosabban? Mindenesetre a formák, a szabályok, a rend tisztelgetését. Valóban, itt kevesebb a zsenipóz, nagyobb az önfegyelem. Ismerni kell a mesterség szabályait. S úgy tudják itt, a formáknak maguknak is van teremő ereje.

– Eddig, úgy láttam, feltűnően került, hogy a kortársi irodalomra kiterjeszd megállapításaidat.

– Darázsfészekbe senki se szeret nyúlni. De két nevet mondok, s azonnal látnod kell, miről van szó. Illyés Gyula és Weöres Sándor. Költészetük eléggé ellentétes jelenség, eltérő ars poeticák megvalósulása. Alighanem mégis közelebb vannak egymáshoz, mint külön-külön Kisfaludy Sándorhoz. És az összekötő szálak egyike, nyilván, költészetük dunántúlisága. Ez a dunántúliság egés-

szen más, mint Kisfaludyé. De megvalósul benne valami abból a másik, igazi dunántúliságból. Weöresben (és természetesen nemcsak az ő költészetében) a formák tisztelete és virtuóz kezelése, az érzelmi valóságon túlnyújtózkodó, filozófikus igényű költészet, Ilyésben pedig (és itt is neveket sorolhatnék még) a szociális érdeklődés, a közösség szolgálatának parancsa.

– A magyar irodalom jobbik felét csak nem pörlöd magadénak?

– Az érték mindig egyetemes. De ha jelzővel illetünk valamit, nézzünk a szavak mögé.

– És hogyan bizonyítják érveidet ezek a versek? – bökött barátom a kéziratok felé.

– Mondtam: kényszerű ok húzta meg a benne szereplők körét. A lakásbejelentő... A bizonyító anyag nagyobb felét ezen kívül keresd: Illyés és Weöres, Keresztury és Csanádi Imre, Simon István és Nagy László, Fodor András és Csoóri Sándor kötetekben. Ami itt van, csak része az egésznek. Pars pro toto. Csak egy jó előszó kellene, ami mindezt megmagyarázza az olvasónak.

– Sőt, csak az előszó, versek nélkül – nevetett barátom. – Tudod, hogy azok voltak a legsikerültebb antológiák, amelyekből csak az előszó jelent meg?

– Volt rá példa... – mondtam.

Ekkor kis kattánást hallottam. Barátom egy tekercset nyújtott felém:

– Erre viszont ne legyen gondod. Ez a rejtett kis magnetofonkészülék minden szavunkat megőrizte. Tedd át gépbe, s kész az előszó.

Tüskés Tibor

A DUNÁNTÚL KÖLTŐI

Arató Károly

Bárdosi Németh János

Bertók László

Bódás János

Bodosi György

Csányi László

Cserhát József

Csorba Győző

Csordás János

Galambosi László

Kalász Márton

Káldi János

Koncz István

Kulcsár János

Lovász Pál

Makay Ida

Cs. Nagy István

Pákolitz István

Pál József

Pálos Rozita

Pék Pál

Takács Imre

Takáts Gyula

A KIADÁSÉRT FELELŐS A MAGVETŐ KÖNYV-
KIADÓ IGAZGATÓJA · FELELŐS SZERKESZTŐ
MÁTYÁS FERENC · MŰSZAKI VEZETŐ BECK
PÉTER · A KÖTETET TERVEZTE BEZÚR GYÖR-
GYI · KIADVÁNYSZÁM 847 · TERJEDELEM 11,2
(A/5) ÍV + 12 LAP MELLÉKLET · PÉLDÁNY-
SZÁM 3800 · MSZ 5601-59 ÉS 5602-55

MA 56-1-6769

67-4693 - PÉCSI SZIKRA NYOMDA
F. V.: MELLES REZSŐ

s mint van, hogy itt ülök s lencsémén át
 verset írok rólad világ!
 Rólad, amelyben állat
 és ember és növény
 együtt csobog e tenger sejtí fény!
 Együtt s tán épp azért,
 hogy néha egy-egy cseppje
 az értelem legszebb tüztét
 szórhassa szét az egyetembe...

MEZEI SZÍNPAD

Tán hatvan méter átmérőjű ez a búzatábla smaragdjába süllyedt
 kerek völgykatlan. Olyan, mint egy élő borostyánnal bélelt kicsi
 görög színpad. Hőse pár vöröskérgű erdei fenyő. Mint sudár asz-
 szonyok állnak a galagonyák és bodzák illatában. Szerepük, hogy
 az önzés rajtuk örökzöld képében napra kússzon... Társaik konok
 és sima gyertyánok. Szavuk nincs... Csak nézik asszonyaikat és
 a borostyánt, a rókát, amely gyökejük közé ásta vermét és hallgat-
 ják a csalogányt. Nagy kegy tőlük, ha néha összemosolyognak az
 örökzöldkoszorús asszonyaikkal... Kegyetlenül szép mezei szín-
 pad és benne kegyetlenül szép pantomim játék.

TARTALOM

Tüskés Tibor: Bevezető 5

ARATÓ KÁROLY

Csend 17

Csatlakozások 18

Elalvás után 19

Mozdulatlan ültök 20

Apám 22

Napkelte 24

Ők 27

Délután a Makár-hegyen 28

BÁRDOSI NÉMETH JÁNOS

Bizakodó 32

Apám lombfűrészszel babrált 33

Unokaöcsém házára 34

Régi falusi esték 36

Susog a sás	38
Medvetánc	39

BERTÓK LÁSZLÓ

Sárga őszi vers	41
Szüretelő menyecskék	42
Nagyanyám	44
Egy év	46
Változatok a nyugalomra	47

BÓDÁS JÁNOS

Anyám meggömbült	49
Bodzabokor	50
Nyesik a fákat	52
Május	53
Ott is...	54
Az a Tell...!	56

BODOSI GYÖRGY

Szekérdübörgés	59
Lassan tíz éve	60
Egy horgászpaddon ülök	61

CSÁNYI LÁSZLÓ

Elégia	62
A borjádi erdőben	64
Nem volt mindegy	65
Két szekszárdi tollrajz	66
Emlék	67

CSERHÁT JÓZSEF

Kérdés	69
Előhang	70
Kotló a porban	75

CSORBA GYÖZŐ

Ars poetica	76
A testemhez	77
Följegyzés	78
A nyugtalanság dicsérete	79
Nosztalgia	80
Vers a „Naplórészletek”-ből	81
Testi háború	82
Ajándék I-IV.	87

CSORDÁS JÁNOS

Utazások	89
Gyászjelentés helyett	89
Ars poetica helyett	92
Szolgálsz	93

GALAMBOSI LÁSZLÓ

Piacozók	94
Lélegzeted fátyolában	95
Éneklő határ	96
Pécs	97

KALÁSZ MÁRTON

Hajnali szekerek	99
Örökség	100
A szökött ló elégiája	102
Éjféli körmenet	106
Hidd el, megőriz	110
Szerelmi elégia	111
Emberiség, emberiség	115

KÁLDI JÁNOS

Anyai nagyszüleim képe alá	116
Vers, pipacsos háttérrel	117
Egy majori könyvkölcsönzésre	118
Szeptemberi csengőszó	119
Tanyai tévé-nézők	120

KONCZ ISTVÁN

A Bakony földrajza	122
Íme, az ember	123
Mindenre-éhezőn	124
Fekete napraforgó	125
Kisdedeknek	126

KULCSÁR JÁNOS

Medvebarlang	128
Szivárvány havasán	130
Elvállalnálak szeretőmnek	131
Falusi isten	132
Gellért-legenda I–III.	133

LOVÁSZ PÁL

Mecseki csalogány	137
Villa rustica	140
Régi falusi képek	142
Nyárfa	142
Eperfa	143
Babona	143
Fecske	144

MAKAY IDA

Könyörgés	145
Hatalmasabb, mint minden	146
hatalom	146
Odysseus	147
Aranykoporsó	148

CS. NAGY ISTVÁN

Szerszámok elégiája	149
Egyházashetyei riport	150
Kocsihajtó	151
Ingerült litánia	152

PÁKOLITZ ISTVÁN

Tekercs	154
Mennybemenetel	155
Méltóság	156
Nem múlik el	157
Erika	158
Oldozd föl végre	159

A sárga fal	160
Jel	163

PÁL JÓZSEF

Présházban	165
Irigység	167
Egy messze-utazó várt	167
indulásra	167
Vers a Glossglocknerről...	173

PÁLOS ROZITA

Falusi nyárban	176
Közös nevező	177
Üdvözlégy, tavasz	178

PÉK PÁL

Varázsolások kertjei	179
Tízezer nap	180

TAKÁCS IMRE

Egy régi újév	182
Aktatáskával Pesten	184
Az éjszaka zenéjéhez	185
Prometheusz-lány balladája	189
Vízparti elégia	191
Henry Moore szobraihoz	194

TAKÁTS GYULA

Két oszlop 1-3.	199
Nem ismeresz ilyent	205
Kijózanult borkóstolók	206
Sziklából kihajló	208
Hozzák a derű képletét	209
Távlat szűz mágnes	211
A milliókért 1-2.	213
Mert csak addig	214
Tán épp azért	215
Mezei színpad	216